

ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ „НЕОФИТ РИЛСКИ“

СТАНОВИЩЕ

от проф. д.н. Васил Марков, ЮЗУ „Неофит Рилски“, член на научното жури, по конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“ в Професионално направление: 2.2. История и археология (Стара история), обявен от ЮЗУ „Неофит Рилски“, в Държавен вестник, бр. 63/01.08.2025 г. *Относно: научната, научно-приложната и професионално-академичната дейност и продукция, представена от участниците в конкурса*

Единствен участник в обявения конкурс за „доцент“ е гл. ас. д-р Александър Савов Порталски.

Гл. ас. д-р Александър Порталски е завършил история в Софийския университет „Климент Охридски“ през 1995 година, със специализация Стара история, палеобалканистика и тракология. От 2008 до 2010 година е докторант на самостоятелна подготовка в ЮЗУ „Неофит Рилски“. Доктор е по стара история и тракология в Професионално направление 2.2. История и археология.

През 1999 година е специализирал „Гръцки език и култура“ в Атинския университет, Р. Гърция. През 2003 година е специализирал по темата „Преход от бронзовата към желязната епоха в Западна Анатолия“ в Университет „Парис Лодрон“, Залцбург, Р. Австрия.

През 2021 година е завършил магистърска програма „Нумизматика. Експертиза и оценка на културно-исторически ценности“ в ЮЗУ „Неофит Рилски“ и притежава квалификацията „експерт-оценител“.

От 1995 г. до 2025 година последователно е асистент, старши асистент и главен асистент в Югозападния университет „Неофит Рилски“. В Югозападния университет гл. ас. д-р Александър Порталски преподава

дисциплините История на Стария свят, Култура на Древна Югоизточна Европа, Култура на Древна Гърция, Лидия - непознатата малоазийска империя, Тракология, Въведение в икономиката и демографията на древния свят и др.

По програмата „Еразъм+“ чете лекции в Университет „Докуз ейлюл“ в Измир, Турция (2019 г.), Universitatea de Vest din Timisoara, Румъния (2019 г.), и Ресер Таууір Erdogan University, Ризе, Турция (2022 г.).

Познавам колегата гл. ас. д-р Александър Порталски като вдъхновен, и много успешен теренен изследовател на древните култури в Балкано-анатолийския регион, в качеството му на член на Изследователския център „Югоизточна Европа и Мала Азия – средище и кръстопът на цивилизации“, както и на Университетския научно-изследователски център за древни европейски и източно-средиземноморски култури при ЮЗУ „Неофит Рилски“.

Д-р Порталски владее свободно английски, руски и немски език.

Кандидатът за доцент, гл. ас. д-р Александър Порталски, покрива Националните минимални изисквания и минималните университетските изисквания на ЮЗУ „Неофит Рилски“ за доцент в Професионално направление 2.2. История и археология.

Гл. ас. д-р Александър Порталски участва в конкурса за „доцент“ общо с 31 научни публикации: с публикуван хабилитационен труд, научна монография: „Балкано-анатолийската общност в древността“, Изд. ПроВиас, София 2025, ISBN 978-619-92562-7-5, както и с още една научна монография - „Лидия и гръцкият свят – културно-исторически връзки и взаимодействия през първата половина на I хил. пр.Хр.“, Изд. ПроВиас, София 2025, ISBN 978-619-92562-6-8, която е публикувана на базата на защитената му докторска дисертация.

Кандидатът участва в конкурса също с 29 научни студии и статии, публикувани на български, английски, немски и руски език. От тях една

студия и една статия са публикувани в реферирани и индексирани издания на SCOPUS, а останалите са в нереферирани издания с научно рецензиране.

Хабилитационният труд на гл. ас. д-р Александър Порталски „Балкано-анатолийската общност в древността“ е структуриран в пролог, 5 глави, епилог и използвана литература. В пролога авторът е поставил научната значимост на изследвания проблем, маркирал е научните дирения, чрез които е стигнал до него, както и е определил основни задачи, които стоят пред изследването.

В първа глава „В търсене на общността“ авторът е предложил анализ на дефинирането на понятието „историческа общност“. Определил е културно-историческата значимост на понятието „Балкано-анатолийска общност“, като е характеризирал обхвата и във времето и пространството, както и нейните стопански, социални и културни черти.

Втора глава е озаглавена „Природната среда в Балкано-анатолийската общност“. В нея д-р Порталски е анализирал ролята на природният фактор за формирането и функционирането на Балкано-анатолийската общност в древността. Акцентирал е върху многообразието на климатичните зони в изследвания регион, като предпоставка за сериозното ниво на развитие на търговията в изследвания регион. В същия контекст са изследвани и трите основни вида пътища – морски, речни и сухоземни, както и свързаните с тях транспортни средства. Анализирана е и ролята на природо-географския фактор за възникването и функционирането на поселищния живот в Балкано-анатолийския регион, включително и демографските аспекти на проблема. За оригинален принос тук намирам анализът на автора за ролята на маларията по отношение на топографията и движението на гъстотата на населението от античните селища в изследвания регион.

Трета глава е посветена на „Икономическата база на Балкано-анатолийската общност“. В нея авторът е разгледал стопанската и социалната функция на ойкоса в полисните и в етносите държави от

Балкано-анатолийския регион, като основа за развитието на търговията в древността тук, и съответно най-ранната поява на монетосеченето в тази част на Стария свят.

В четвърта глава „Азбучната писменост – друг феномен на Балкано-анатолийската общност“ д-р Порталски е изследвал появата на същинските азбуки в рамките на Балкано-анатолийската общност, с водещата роля на гръцката азбука по отношение на създаването на един общ международен език в изследвания регион.

Пета глава е озаглавена „Вярата в Балкано-анатолийската общност“. Тук авторът е представил общите религиозни и митологични черти в Балкано-анатолийската общност, свързани с култа към космическата планина, като универсален митологичен символ, и култът към Великата богиня-майка. Акцент е поставен върху култовите места, топосите на вяра, процесите, свързани с превръщането им в архитектурни светилища. Споделям напълно тезата на автора, че колкото по-високо е едно светилище, т.е. по-близо до върха на космическата планина, толкова то е по-свато. Определено приносен момент виждам и в дискусията за произхода на погребалните могили и символиката им като свещен хълм, символизиращ и осигуряващ безсмъртие.

С епилога авторът е дал завършеност на монографичното си изследване, обобщавайки изведените в изложението тези.

Книгата притежава забележителна библиография по изследваната проблематика, съдържаща повече от 220 заглавия на български, английски, немски и други езици.

Основният научен принос на хабилитационният труд на д-р Ал. Порталски намирам в аргументираната и успешната защита на тезата му за стопанските, общественно-политическите и културните специфики на Балкано-анатолийската общност в древността, в глобалният му поглед по отношение на формирането, битуването на общността във времето и

пространството, както и за значението и по отношение на цялостния културно-исторически процес.

Втората научна монография, която е представил д-р Порталски е „Лидия и гръцкият свят – културно-исторически връзки и взаимодействия през първата половина на I-во хил. пр. Хр.“ Книгата представлява забележително изследване, с принос в българската научна литература, за историята и културата на древна Лидия, на обществото и икономиката и, както и на взаимодействието и с гръцкия свят. Тъй като тази монография вече е рецензирана и оценена като успешно защитена докторска дисертация, тук ще си позволя само да посоча, че публикуването ѝ през 2025 година ще позволи на значително по-голям брой изследователи на древната история и култура на Балкано-анатолийския регион, да се запознаят с идеите в нея и с научните и приноси.

В научните си студии и статии на д-р Порталски изследва различни проблеми от историята и културата на Балкано-анатолийския регион през древността. Немалка част са резултат от теренните проучвания на автора на Балканите и в Западна Анатолия, със специален акцент върху историята и културата на древна Лидия. В забележително голяма група студии и статии са изследвани проблемите на културната дифузия в древността, свързани с корабоплаването и гръцката колонизация в Егейско, Мраморно, Черно море и проливите. Заслужават специално внимание статиите на д-р Порталски, свързани с мегалитната култура и култовата приемственост при скалните светилища, изследвани от автора на територията на Балкано-анатолийския регион. Високо следва да се оценят приносите на кандидата за доцент в публикациите му, отразяващи резултатите от теренните проучвания на тракийската култура по егейското и черноморското крайбрежие от съвременните територии на Р. Турция и Р. Гърция. Намирам за особено значим приносът на д-р Порталски в двете му изследвания, посветени на „Драконовите къщи“ от остров Евбея и Егейското крайбрежие, като

специфичен феномен от палеобалканската мегалитна култура и като класически пример за култова приемственост. Не мога да не отбележа и забележителната му студия, посветена на природо-географската среда, демографията и социалната структура на Западна Мала Азия и Балканите в древността, както и теоретичното му изследване, посветено на термина Палеобалкано-западноанатолийска общност.

Намирам хабилитационния труд и останалите изследвания, представени от гл. ас. д-р Александър Порталски за релевантни на конкурса и с приносен характер.

Считам автосправката за приносите в изследванията на кандидата за доцент за коректна и съм съгласен с посочените в нея научни приноси.

Не съм установил плагиатство в предложените за конкурса от гл. ас. д-р Александър Порталски научни изследвания.

Разбира се, към изследванията на колегата Александър Порталски могат да се отправят и бележки, и критика, но не това е най-важното. Най-важното е, че кандидатът за доцент се е справил успешно с една сложна, многопластова и интердисциплинарна, по своя характер, научна материя.

Имайки предвид всичко гореизложено, гласувам положително и убедено предлагам на уважаемото Научно жури да присъди на гл. ас. д-р Александър Савов Порталски научното звание „Доцент“ в Научна област 2. Хуманитарни науки, Професионално направление 2.2. История и археология (Стара история).

06.11.2025 г.
Благоевград

Подпис:
Проф. д.н. Васил Марков

SOUTHWEST UNIVERSITY "NEOFIT RILSKY"

OPINION

by Prof. D.Sc. Vasil Markov, Southwest University "Neofit Rilsky", member of the scientific jury, on the competition for the academic position of "Associate Professor" in Professional field: 2.2. History and Archaeology (Ancient History), announced by Southwest University "Neofit Rilsky", in the State Gazette, issue 63/01.08.2025. Subject: the scientific, scientific-applied and professional-academic activity and production presented by the participants in the competition

The only participant in the announced competition for "associate professor" is Senior Assistant Professor Dr. Alexander Savov Portalski.

Senior Assistant Professor Dr. Alexander Portalski graduated in history from Sofia University "Kliment Ohridski" in 1995, with a specialization in Ancient History, Paleobalkan Studies and Thracology. From 2008 to 2010 he was a doctoral student in independent training at the South-West University "Neofit Rilski". He holds a PhD in Ancient History and Thracology in Professional Direction 2.2. History and Archaeology.

In 1999 he specialized in "Greek Language and Culture" at the University of Athens, Republic of Greece. In 2003 he specialized in "The Transition from the Bronze to the Iron Age in Western Anatolia" at the University "Paris Lodron", Salzburg, Republic of Austria.

In 2021, he completed the master's program "Numismatics. Expertise and Evaluation of Cultural and Historical Values" at the Southwestern University "Neofit Rilski" and holds the qualification "expert appraiser".

From 1995 to 2025, he was successively an assistant, senior assistant and chief assistant at the Southwestern University "Neofit Rilski". At the Southwestern University, chief assistant Dr. Alexander Portalski teaches the subjects History of the Ancient World, Culture of Ancient Southeast Europe, Culture of Ancient Greece, Lydia - the Unknown Empire of Asia Minor, Thracology, Introduction to the Economy and Demography of the Ancient World, etc. Under the Erasmus+ program, he lectures at Dokuz Eylul University in Izmir, Turkey (2019), Universitatea de Vest din Timisoara, Romania (2019), and Recep Tayyip Erdogan University, Rize, Turkey (2022).

I know the colleague, Senior Assistant Professor Dr. Alexander Portalski, as an inspired and very successful field researcher of the ancient cultures in the Balkan-Anatolian region, in his capacity as a member of the Research Center "Southeastern Europe and Asia Minor - Center and Crossroads of Civilizations", as well as of the University Research Center for Ancient European and Eastern Mediterranean Cultures at the South-West University "Neofit Rilski".

Dr. Portalski is fluent in English, Russian and German.

The candidate for associate professor, Schef Assistant Professor Dr. Alexander Portalski, meets the National Minimum Requirements and the minimum university requirements of the South-West University "Neofit Rilski" for associate professor in Professional Field 2.2. History and Archaeology.

Schef Assistant Professor Dr. Alexander Portalski participated in the competition for "associate professor" with a total of 31 scientific publications: with a published habilitation thesis, a scientific monograph: "The Balkan-Anatolian Community in Antiquity", ProVias Publishing House, Sofia 2025, ISBN 978-619-92562-7-5, as well as with another scientific monograph - "Lydia and the Greek World - Cultural and Historical Connections and Interactions in the First Half of the 1st Millennium BC", ProVias Publishing House, Sofia 2025, ISBN 978-619-92562-6-8, which was published on the basis of his defended doctoral dissertation.

The candidate also participated in the competition with 29 scientific studies and articles published in Bulgarian, English, German and Russian. Of these, one study and one article were published in refereed and indexed editions of SKOPUS, and the rest were in non-refereed editions with scientific review.

The habilitation work of Schef Assistant Professor Dr. Alexander Portalski "The Balkan-Anatolian Community in Antiquity" is structured in a prologue, 5 chapters, an epilogue and used literature. In the prologue, the author has set the scientific significance of the research problem, marked the scientific research through which he arrived at it, and has defined the main tasks facing the study.

In the first chapter, "In Search of Community," the author has proposed an analysis of the definition of the concept of "historical community." He has defined the cultural and historical significance of the concept of "Balkan-Anatolian Community," characterizing its scope in time and space, as well as its economic, social, and cultural features. The second chapter is entitled "The Natural Environment in the Balkan-Anatolian Community." In it, Dr. Portalski has analyzed the role of the natural factor in the formation and functioning of the Balkan-Anatolian Community in antiquity. He has emphasized the diversity of climatic zones in the studied region, as a prerequisite for the serious level of development of trade in the studied region. In the same context, the three main types of roads – sea, river, and land – as well as the means of transport associated with them have been studied. The role of the natural and geographical factor in the emergence and functioning of settlement life in the Balkan-Anatolian region, including the demographic aspects of the problem, has also been analyzed. An original contribution here is the author's analysis of the role of malaria in relation to the topography and population density movements of ancient settlements in the studied region.

The third chapter is dedicated to the "Economic Base of the Balkan-Anatolian Community". In it, the author examined the economic and social function of the oikos in the polis and in the ethnic states of the Balkan-Anatolian

region, as the basis for the development of trade in antiquity here, and accordingly the earliest appearance of coinage in this part of the Old World.

In the fourth chapter, “Alphabetical Writing – Another Phenomenon of the Balkan-Anatolian Community”, Dr. Portalski examined the emergence of the actual alphabets within the Balkan-Anatolian Community, with the leading role of the Greek alphabet in terms of the creation of a common international language in the studied region.

The fifth chapter is entitled “Faith in the Balkan-Anatolian Community”. Here the author presented the common religious and mythological features in the Balkan-Anatolian Community, related to the cult of the cosmic mountain, as a universal mythological symbol, and the cult of the Great Mother Goddess. Emphasis is placed on cult places, topos of faith, the processes related to their transformation into architectural sanctuaries. I fully share the author's thesis that the higher a sanctuary is, i.e. closer to the top of the cosmic mountain, the holier it is. I also see a definitely contributing moment in the discussion of the origin of burial mounds and their symbolism as a sacred hill, symbolizing and ensuring immortality.

With the epilogue, the author has completed his monographic study, summarizing the theses presented in the presentation.

The book has a remarkable bibliography on the researched issues, containing more than 220 titles in Bulgarian, English, German and other languages.

I find the main scientific contribution of Dr. Al. Portalski's habilitation work in the well-argued and successful defense of his thesis on the economic, socio-political and cultural specifics of the Balkan-Anatolian community in antiquity, in his global view of the formation and existence of the community in time and space, as well as its significance in relation to the overall cultural and historical process.

The second scientific monograph presented by Dr. Portalski is "Lydia and the Greek World - Cultural and Historical Connections and Interactions in the First Half of the 1st Millennium BC." The book represents a remarkable study, contributing to the Bulgarian scientific literature, on the history and culture of ancient Lydia, on the society and economy, and on the interaction with the Greek world. Since this monograph has already been reviewed and evaluated as a successfully defended doctoral dissertation, I will only point out here that its publication in 2025 will allow a significantly larger number of researchers of the ancient history and culture of the Balkan-Anatolian region to become familiar with the ideas in it and its scientific contributions.

In his scientific studies and articles, Dr. Portalski explores various problems of the history and culture of the Balkan-Anatolian region in antiquity. A significant part of them are the result of the author's field research in the Balkans and Western Anatolia, with a special emphasis on the history and culture of ancient Lydia. A remarkably large group of studies and articles examine the problems of cultural diffusion in antiquity, related to shipping and Greek colonization in the Aegean, Marmara, Black Seas and the straits. Special attention is deserved by the articles of Dr. Portalski related to the megalithic culture and cult continuity in the rock sanctuaries, studied by the author in the Balkan-Anatolian region. The contributions of the candidate for associate professor in his publications, reflecting the results of field research of the Thracian culture on the Aegean and Black Sea coasts from the modern territories of the Republic of Turkey and the Republic of Greece, should be highly appreciated. I find Dr. Portalski's contribution to be particularly significant in his two studies dedicated to the "Dragon Houses" from the island of Euboea and the Aegean coast, as a specific phenomenon of the Paleobalkan megalithic culture and as a classic example of cult continuity. I cannot fail to note his remarkable study dedicated to the natural-geographical environment, demography and social structure of

Western Asia Minor and the Balkans in antiquity, as well as his theoretical study dedicated to the term Paleobalkan-Western Anatolian community.

I find the habilitation thesis and the other research presented by Senior Assistant Professor Dr. Alexander Portalski to be relevant to the competition and of a contributing nature.

I consider the self-reference for the contributions in the research of the candidate for associate professor to be correct and I agree with the scientific contributions indicated in it.

I have not established plagiarism in the scientific researches proposed for the competition by Senior Assistant Professor Dr. Alexander Portalski.

Of course, both comments and criticism can be made to the research of the colleague Alexander Portalski, but this is not the most important thing. The most important thing is that the candidate for associate professor has successfully dealt with a complex, multi-layered and interdisciplinary, by its nature, scientific matter.

Taking into account all of the above, I vote positively and I confidently propose to the esteemed Scientific Jury to award Chef Assistant Professor Dr. Alexander Savov Portalski the scientific title "Associate Professor" in Scientific Area 2. Humanities, Professional Direction 2.2. History and Archaeology (Ancient History).

Signature:

Prof. D.Sc. Vasil Markov

06.11.2025

Blagoevgrad